

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

8 Vtrum possit totum corpus Christi sub speciebus panis contineri.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

ARTICVLVS VI.

Verum immensitas diuina excludat pluralitatem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod immensitas diuina excludat pluralitatem personarum. Omne enim immensum, cum sit indeterminate, stat in vno: sed quod est in diuinis, est immensum, cum ergo persona sit in diuinis, stabit in uno, ita quod non erunt ibi plures personae.

Si dicatur, quod personae hoc modo in vno stant, quod omnes sunt una essentia. Contra. Sicut essentia est immensa, ita & persona: sed immensitas essentiae facit quod sit una essentia tantum, ergo immensitas personae facit quod sit una persona tantum.

Si dicatur quod persona non est immensa nisi immensitate essentiae. Contra. Persona secundum intellectum addit aliquid supra essentiam: sed quod intelligitur in diuinis, intelligitur ut immensum, ergo praeter immensitatem essentiae est in Deo immensitas personae, quae facit in diuinis unam tantum personam.

SED CONTRA est, quod dicitur 2. Io. 4. Tres sunt qui testimonium dant in caelo.

RESPON. Dicendum, quod immensitas non excludit pluralitatem, nisi secundum quod tollit determinationem quae est pluralitatis principium primum. Sicut autem dictum est prius, duplex est determinatio, scilicet limitationis, & distinctionis. In diuinis autem nullo modo cadit determinatio limitationis, cadit autem ibi determinatio distinctionis dupliciter. Vno modo, secundum quod distinguitur per essentiam ab omnibus creatis, ut non limitatum a limitato. Alio modo, secundum quod persona distinguitur a persona per relationem originis, quae quidem distinctio non est propter aliquam limitationem, sed ratione oppositionis, quae est in relatione: unde hanc distinctionem immensitas diuina non excludit, & per consequens nec pluralitatem personarum.

Et per hoc patet responsio ad primum.

AD SECVNDVM dicendum, quod quamuis personae sit immensa, tamen immensitas est essentialis, non personale, sicut persona est bona bonitate essentiali: unde non oportet quod immensitas faciat indistinctionem in personis, sed solum in esse naturae.

AD TERTIVM Dicendum, quod persona non dicitur aliquid secundum intellectum addere supra essentiam, quia intellectus debeat intelligere aliquid additum essentiae, esset enim intellectus falsus: sed quia intelligendo personam, intelligo essentialitatem de necessitate, sed non eonuersio, unde obiectio non procedit.

ARTICVLVS VII.

Verum in angelis sit compositio accidentis & subiecti.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur, quod in angelis non sit compositio accidentis, & subiecti, quia esse accidentale causatur ab esse substantiali, ergo & compositio accidentalis a compositioe substantiali: sed in angelis non est compositio substantialis, quia sunt substantiae simplices, ut Dion. dicit, ergo nec compositio accidentalis.

Prat. Boet. dicit in li. de Trini. quod forma simplex subiectum esse non potest: sed angeli sunt forme simplices secundum Dion. ergo non possunt esse subiectum accidentis.

SED CONTRA est, quod Aug. substantias spirituales ponit deficere a simplicitate diuina per hoc,

A quod est in eis compositio accidentis, & subiecti.

RESPON. Dicendum, quod ex hoc aliquid est susceptivum formae substantialis, vel accidentalis, quod aliquid habet possibilitatis, quia de ratione potentiae est, ut actus subsistatur, qui forma dicitur. De angelis autem diuersi diuersa sentiunt. Quidam enim dicunt quod sunt ex materia & forma compositi. Alii dicunt quod sunt compositi ex esse, & quod est, ut Boet. dicit, & vtroque modo oportet ponere potentialitatem in angelo. De primo enim modo patet: similiter patere potest de secundo, quia omne quod non est suum esse, oportet quod habeat esse receptum ab alio, quod est sibi causa essendi. Et ita in se consideratum est in potentia respectu illius esse quod recipit ab alio, & hoc modo ad minus potentialitatem ponere oportet in angelo, qui angelus non est suum esse, hoc enim solum Dei est: & ita relinquatur quod angelus possit esse subiectum accidentalis formae.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod substantialis simplicitas in angelis excludit compositionem materiae & formae, non autem compositionem ex esse, & quod est, quam compositionem ad minus accidentalis compositio in angelis praesupponit. Et iterum non oportet, quod si esse accidentale causatur a substantiali, quod compositio accidentalis a compositioe substantiali causatur, quia substantia aliquo modo simplex potest esse subiectum accidentis, et dictum est.

AD SECVNDVM dicendum, quod Boet. loquitur de illa forma simplici, quae est actus purus, cui nihil potentialitatis admiscetur, & talis est solus Deus.

QV AESTIO IIII.

DEINDE quaeritur de sacramento altaris.

Et circa hoc quaeruntur tria.

Primo, Vtrum corpus Christi secundum totam suam quantitatem contineatur sub speciebus panis.

Secundo, Vtrum in eodem instanti sit panis, & corpus Christi.

Tertio, Vtrum Deus possit facere quod albedo, & aliae qualitates sint sine quantitate, sicut facit quod quantitas in sacramento altaris sit sine subiecto.

ARTICVLVS VIII.

Verum possit totum corpus Christi sub speciebus panis contineri.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur, quod non possit totum corpus Christi sub illis speciebus panis contineri. Non enim potest etiam per miraculum fieri, ut duo contradictoria sint simul vera, ut Aug. dicit contra Faustum: hoc autem sequeretur si totum corpus Christi sub esset illis speciebus, si enim est sub illis speciebus totum, non est maius illis speciebus, cum non excedat eas, & tamen secundum rei veritatem est maius, sicut bicubitum, vel amplius, & sic erit eodem maius, & non maius, ergo non potest, etiam per miraculum, fieri, quod sub illis speciebus contineatur totum.

SED CONTRA. Vbi cumque est pars alicuius corporis, est totum corpus, nisi corpus sit diuisum: sed corpus Christi non est diuisum, cum sit impassibile, ergo cum aliquid corporis Christi sit sub illis speciebus, ut dicitur Matt. 27. Hoc est corpus meum, oportet quod sub illis speciebus totum corpus Christi contineatur.

RESPON. Dicendum, quod sub illis speciebus ab aliquo dubio contineatur totum corpus Christi, & totum

p. 171.

p. 9. 76. 25, 1. 0. 8. 9. 79, ar. ad 30.

12

ta quantitas eius. Ad cuius evidentiam sciendum est, quod in sacramento altaris dupliciter aliquid continetur. Vno modo, ex vi sacramentali alio modo, ex naturali concomitantia, verbi gratia. Sub speciebus panis continetur, & corpus, & sanguis Christi: sed corpus ex vi sacramenti, sanguis ex concomitantia naturali, quia corpus Christi non est sine sanguine: sub speciebus autem vini est e converso. Illud autem continetur sub sacramento ex vi sacramenti, quod est transubstantiationis terminus, & propter hoc anima & divinitas non continetur in sacramento ex vi sacramenti, cum panis & vinum in ea non convertantur, sed ex naturali concomitantia, qua anima inseparabiliter unitur illi corpori, & divinitas humanitati. Cum autem ex parte panis substantia transeat, & quantitas maneat cum reliquis accidentibus, patet quod directe transubstantiationis terminus est substantia corporis Christi, & sic ipsa substantia corporis Christi est ibi ex vi sacramenti, sed quantitas ex naturali concomitantia. Vnde patet quod substantia corporis Christi immediate habet ordinem ad dimensiones panis remanentes: quantitas autem corporis Christi quasi ex consequenti. E converso autem est in ordine locati ad locum, quia substantia locati ordinatur ad locum mediantibus dimensionibus propriis, & inde est quod oportet dimensiones locati commensurari dimensionibus loci continentis, non autem dimensionem corporis Christi commensurari dimensionibus specierum, & ideo sub cuiuscumque panis dimensionibus panis potest esse totum corpus Christi, sicut tota natura substantiae alicuius corporis salvatur in qualibet parte illius corporis.

Ad primum ergo dicendum, quod non sequitur ex hoc corpus Christi non esse maius illis speciebus, quia non continetur sub eis quasi commensuratur, & sic non sequitur contradictoria esse simul.

ARTICULVS IX.

Utrum in eodem instanti sub speciebus illis, sit substantia panis & corpus Christi.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur, quod in eodem instanti sub speciebus illis sit substantia panis & corpus Christi. Accipiat enim ultimum instans in quo est panis, & primum instans in quo est corpus Christi. Aut ergo sunt duo instantia, aut unum, sed non duo, quia cum inter quolibet duo instantia sit tempus medium, esset aliqd tempus dare in quo non esset ibi nec corpus Christi, nec substantia panis. ergo oportet quod sit unum instans, & sic in eodem instanti ibi est panis & corpus Christi. Si dicatur quod non est dare ultimum instans in quo est panis. Contra. Esse panis mensuratur quodam tempore: sed mensura propria equatur mensurato. ergo in quolibet instanti illius temporis est ibi panis, & sic in ultimo instanti.

¶ 2. Præ. Sicut se habet tempus ad motum continuu, ita se habet instans ad mutationem instantaneam: sed tempus includit utrumque terminorum motus continuu, ergo & unum transubstantiationis, quæ est mutatio instantanea: eius aut termini sunt panis & corpus Christi. ergo in eodem instanti est panis & corpus Christi. ¶ 3. Præ. In qualibet mutatione instantanea simul est veru dicere quod sit & factu est, quia in instanti non est accipere prius & posterius. ergo cum transubstantiatio sit mutatio instantanea, simul veru est dicere quod sit ibi corpus Christi & factum est. ergo corpus Christi simul est ibi & non est. sed quando non est

ibi corp^o Christi, est ibi substantia panis. ergo simul in eodem instanti est ibi corp^o Christi & substantia panis. Sed contra. Dug forma substantiales disparate non possunt in eodem instanti eadem inesse: sed forma panis & corpus Christi sunt huiusmodi. ergo non possunt simul eadem inesse, & in eodem instanti.

RESPON. Dicendum, quod nullo modo in eodem instanti est ibi corpus Christi & substantia panis, nec est assignare ultimum instans, in quo est ibi panis: sed ultimum tempus quod continuatur ad instans illud, in quo primo est ibi corpus Christi. Ad cuius evidentiam sciendum est, quod in rebus naturalibus mutationes instantaneæ sunt termini motus semper, cuius ratio est, quia huiusmodi mutationes habent pro terminis formam & privationem, sicut generatio ignis ignem & non ignem. Inter formam autem & privationem non potest esse aliquid medium nisi per accedens, in quantum si illud quod privatur forma, magis & minus appropinquat ad formam ratione alicuius dispositionis ad formam, quæ intentur, vel remittitur per motum continuu: & ideo oportet præexistere motum alterationis, qui terminatur ad generationem: & sic alteratio habet duos terminos, unum sui generis. Vltimum dispositionem, quæ est necessitas ad formam, quia alteratio est motus in qualitate, & alium alterius generis. scilicet formam substantialem. Et eodem modo illuminatio est terminus motus localis solis, qui est mutatio instantanea eius in ter formam luminis & privationem eius. scilicet tenebræ. Cuiuslibet autem motus qui mensuratur aliquo tempore, oportet quod ultimus terminus sit in ultimo instanti temporis. Vnde cum forma substantialis sit quidam terminus alterationis, oportet quod in ultimo instanti illius temporis introductione forma substantialis corruptio autem & generatio simul currunt, quia generatio unius est corruptio alterius. Oportet ergo quod in ultimo instanti illius temporis sit terminus corruptionis unius ut aeris, & terminus generationis alterius ut ignis. Terminus autem corruptionis est non esse. Oportet ergo

I quod in ultimo instanti illius temporis sit primo non aer, & primo non ignis, sed ante ultimum instans alicuius temporis non potest accipi penultimu, quia inter quolibet duo instantia est tempus medium, secundum Philosophum, & sic non est accipere ultimum instans in quo sit aer, sed in toto tempore mensurante motum alterationis erat aer, & in ultimo instanti eius est primo non aer, & primo ignis: & similiter transubstantiatio est terminus cuiusdam motus qui consistit in prolatione utrorum, unde in ultimo instanti temporis mensurantis illa prolationem est primo non panis, & primo corpus Christi, & sic non est ultimum instans in quo est panis, sed ultimum tempus inter tempus autem & instans non oportet quod aliquid cadat medium, sicut nec inter lineam & punctum, & sic non oportet quod aliquando neque sit panis, neque corpus Christi.

Et ita patet solutio ad primum. Ad secundum dicendum, quod punctum additur, vel subtrahitur lineæ non facit maius, vel minus: & similiter est de instanti appposito temporis, vel subtrahito ab eo. Vnde quamvis in ultimo instanti temporis mensurantis esse panis non sit panis, tamen non sequitur quod tempus illud sit maius quam duratio esse panis, & sic quod mensura non equet mensurato. Ad tertium dicendum, quod instans dicitur mensurante mutationem aliquam instantaneam, in quantum mensurat

1. p. q. 55. ar. 2. c. 2. p. q. 75. ar. 7. c. 5. ar. 7. o. & ad 1. & 4. dist. in q. 1. ar. 3. q. 8. ad 2.